

Motion till riksdagen

1988/89:So418

av Martin Olsson och Kersti Johansson (båda c)
Åtgärder för att begränsa tobaksbruket

---

12 000 svenskar dör varje år av tobaksrök rapporterade NTS, nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar, för några dagar sedan. Det innebär att vart sjätte dödsfall i vårt land orsakas av tobaksrelaterade sjukdomar. Ingen annan känd ohälsfaktor i vårt samhälle är så allmänt accepterad och medför sådana hälsokonsekvenser som tobaksbruket.

Mot bakgrund av tobakens skadeverkningar är det anmärkningsvärt att samhällets insatser för att begränsa tobaksbruket inte är betydligt mer omfattande. Med hänsyn till att statens intäkter på tobaksskatten är nära fem miljarder kronor är det också anmärkningsvärt att anslagen för upplysning m.m. om tobakens skadeverkningar endast uppgår till två à tre miljoner kronor.

Vi begärde i fjol (motion 1987/88:SO472) att ett samlat program borde utarbetas för att begränsa tobaksbruket. Denna motion avlogs (SoU 1987/88:19) av den socialistiska riksdagsmajoriteten. Däremot bifölls i fjol (LU 1987/88:13) vår motion 1986/87:L709 med krav på utredning om annonsförbud för tobaksvaror.

Vi vill nu åter ta upp frågan om ett samlat program eller samlade åtgärder för att begränsa tobaksbruket, varvid bland det viktigaste måste vara att kunna hindra att den unga generationen blir rökare.

Som framhållits i olika sammanhang råder det inte längre någon tvekan om att tobaksrökning är det mest cancerframkallande ämnet i vår miljö. Det har blivit alltmer klarlagt att det inte endast är de som själva röker som drabbas utan även i mycket hög grad de som utsätts för passiv rökning.

På cancerkongressen i Budapest 1986 hävdade den framstående cancerforskaren Richard Doll att mellan 25 och 30 procent av all lungcancer hos personer som inte rökt har samband med passiv rökning.

En enig kår av cancerläkare anser att det som mest skulle minska dödligheten i cancer vore en minskad tobakskonsumtion. Om vi ser på hela världen beräknas en miljon cancerfall kunna undvikas om människor förmås att sluta röka eller aldrig börja.

Vi vill även erinra om att gravida kvinnors rökning är till skada för fostret. Cancerforskarna fastslår att barn till rökande mödrar löper ökad risk för leukemi. Dessutom är det mer frekvent med ovanligt små barn till rökande mödrar jämfört med barn till icke-rökande mödrar.

Tandläkarna har även börjat engagera sig i tobaksfrågan, sedan de bland sina patienter ser hur rökarna i större utsträckning än andra har problem med muntorrhet, dålig andedräkt och tandlossningssjukdomar samt ökad benägenhet för karies.

En ryggforskare har visat att den kärksammandragning som följer av rökning får stora konsekvenser för diskarnas elasticitet, vilket leder till ryggsvar.

Senare års medicinska kunskap har visat att många drabbas av passiv rökning, som skadar så mycket att försäkringsöverdomstolen sedan 1985 godkänt många fall som arbetsskada.

Med hänsyn till sambanden mellan tobaksbruk och hälsorisker är det självklart att betydande delar av våra sjukvårdsresurser tas i anspråk för tobaksrelaterade sjukdomstillstånd. Tobaksbrukets hälsoeffekter leder även till andra former av samhällsekonomiska förluster på grund av produktionsbortfall orsakat av sjukfrånvaro från arbetet, förtidspensionering och för tidig död. Enligt beräkningar som gjorts av Institutet för hälso- och sjukvårdsekonomi, IHE, innebär de röningsrelaterade produktionsförlusterna en årlig minskning av Sveriges BNP med mer än 4 000 miljoner kronor. Mot bakgrund av tobakens skadeverkningar finner vi det förvånande att samhällets insatser för att begränsa tobaksbruket är så anmärkningsvärt små.

Vad gäller medel för upplysning och andra åtgärder för att minska tobaksbruket vill vi erinra om att statens inkomster av tobaksskatt beräknas till 4 950 miljoner kronor under kommande budgetår. Anslag för åtgärder mot tobakens skadeverkningar ingår i socialdepartementets huvudtitel E 13 Bidrag till hälsouppllysning. Detta anslag föreslås i budgeten uppgå till endast 3 520 000 kronor. Hur stor del av detta belopp som avses för åtgärder riktade mot tobaksbruket kan inte utläsas i budgetpropositionen, men uppenbarligen utgör den delen av anslaget knappast mer än en halv promille av vad staten tar in i tobaksskatt.

Vi anser att mycket starka skäl talar för att samhällets ekonomiska satsningar för att upplysa om tobakens skadeverkningar borde vara avsevärt högre både för att kraftfullare insatser skall sättas in och för att i högre grad uppmuntra alla dem som på ideell basis deltar i upplysnings- och opinionsarbetet.

Vi i Sverige bör i tobaksfrågan, liksom inom många andra samhällsområden, vara uppmärksamma på vad som sker i andra länder för att se om vi i vårt land bör vidta motsvarande åtgärder. Inom EG har exempelvis i princip antagits ett program med fjorton långtgående förslag till åtgärder mot tobaksbruket, t.ex. gemensam prissättning, borttagande av tobaken från prisindex, användande av priset som ett instrument för att minska konsumtionen och förbud mot taxfree-försäljning av tobak inom EG.

Vårt land bör mycket noga följa utvecklingen inom EG även inom detta område och överväga om motsvarande åtgärder kan bedömas lämpliga och verkningsfulla i vårt land. Vi vill även påpeka att Sverige som ett socialt föregångsland bör handla så att vi ligger långt framme i en europeisk och internationell jämförelse även när det gäller åtgärder mot tobaksbruket.

Med denna motion vill vi på nytt framhålla nödvändigheten av konsekventa åtgärder från samhällets sida för att begränsa tobaksbruket och behovet av att ett samlat åtgärdsprogram utarbetas.

Utöver redan nämnda behov av anslagshöjning, överväganden inom EG och det annonsförbud som vi hoppas kommer som ett resultat av bl.a. våra

motioner, vill vi ange exempel på några andra frågor som bör prövas och övervägas både vad gäller förutsättningar för ett genomförande och förväntade effekter, nämligen

- ökade rökfria utrymmen på arbetsplatser och motsvarande samt i offentliga utrymmen,
- mer omfattande och verkningsfull upplysning i skolan och i övrigt till ungdomarna om tobakens skadeverkningar,
- större samhällsstöd till organisationer som arbetar för minskning av tobaksbruket såsom exempelvis NTS och VISIR,
- överväga om begränsningar bör införas gällande antal försäljningsställen för tobaksvaror,
- regelbunden höjning av tobaksskatten så att tobakspriset ökar mer än konsumentprisindex,
- tobaksskatt eller tobakspris ej ingår i de varor och tjänster som ligger till grund för konsumentprisindex,
- utformning av varningstexter på förpackningarna med hänsyn till tobaksbrukets betydande risker,
- anpassning av Tobaksbolagets policy till samhällets strävanden att begränsa tobaksbruket.

Sammanfattningsvis vill vi erinra om att antalet tobaksrelaterade sjukdoms- och dödsfall är mycket stort och att tobaksbruket därigenom och även i övrigt leder till stora samhällskostnader och stort produktionsbortfall. Samtidigt är samhällets stöd för åtgärder för att begränsa tobaksbruket synnerligen litet och behöver ökas. Restriktioner m.m. som skall verka begränsande på tobaksbruket behöver ses över, varvid även erfarenheter från andra länder bör tas med i beslutsunderlaget.

Eftersom riksdagsmajoriteten våren 1988 avlog vår motion om ett samlat program för att begränsa tobaksbruket och eftersom den av regeringen under eftersommaren 1988 tillsatta utredningen (dir. 1988:23) förefaller att ha alltför begränsade direktiv, anser vi det vara erforderligt att riksdagen nu gör ett uttalande i tobaksfrågan. Det bör enligt vår mening ske genom att riksdagen ger regeringen till känna vad som i denna motion anförts om ökade anslag för upplysningsarbetet, om möjligheterna för vårt land att dra nytta av de erfarenheter EG:s åtgärder kan ge och om de olika punkter vi i övrigt angett som exempel på åtgärder som bör övervägas, allt i syfte att begränsa tobaksbruket och dess skadeverkningar.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samlade åtgärder för att begränsa tobaksbruket och dess skadeverkningar.

Stockholm den 17 januari 1989

Martin Olsson (c)

Kersti Johansson (c)